

БЕЛАРУСЬ

Канстытуцыя абвясчае роўнасць рэлігій і дэнамінацый, але ўтрымлівае палажэнне, паводле якога адносіны паміж дзяржавай і рэлігійнымі арганізацыямі “рэгулююцца з улікам іх уплыву на фармаванне духоўных, культурных і дзяржаўных традыцый беларускага народа”. Закон аб веравызнанні абвясчае свабоду веравызнання, аднак на практыцы ўлады абмяжоўвалі гэтае права.

На працягу справаздачнага перыяду ўлады па-ранейшаму абмяжоўвалі свабоду веравызнання, выкарыстоўваючы палажэнні закона аб веравызнанні для таго, каб замянаць дзейнасці або прадухіляць дзейнасць груп, што не належаць да Беларускай Праваслаўнай Царквы (БПЦ), якая мае адмысловы статус праз падпісаны з уладамі канкардат. У прыватнасці, закон абмяжоўвае здольнасць рэлігійных арганізацый ажыццяўляць рэлігійную адукацыю, патрабуе атрымання дазволу ўладаў на ўвоз і распаўсюд літаратуры, забараняе замежнікам узначальваць рэлігійныя арганізацыі. Улады прымушалі многія рэлігійныя суполкі чакаць на працягу некалькіх гадоў рашэнняў аб рэгістрацыі або рэстытуцыі маёмасці. Улады пераследавалі і штрафавалі сябраў некаторых рэлігійных груп, асабліва тых, якіх лічылі носьбітамі замежнага культурнага ўплыву ці тых, каго падазвавалі ў пастаноўцы перад сабой палітычных задач. Улады працягвалі адмаўляць у рэгістрацыі тым дэнамінацыям, якія лічылі нетрадыцыйнымі, пераважна пратэстанцкім групам, напрыклад, царкве “Новае жыццё” і Беларускай Евангельскай Царкве. Улады стваралі шматлікія перашкоды для дзейнасці замежных місіянераў, святароў і гуманітарных работнікаў, звязаных з пратэстанцкімі цэрквамі: іх дэпартавалі, ім адмаўлялі ў візах ці ануліравалі выдадзеныя візы. На працягу справаздачнага перыяду захоўваліся абмежаванні ў дачыненні да дзейнасці замежных святароў.

Паступалі паведамленні пра злоўжыванні або дыскрымінацыю па прыкметах рэлігійнай прыналежнасці, перакананняў або веравызнання. Многія з гэтых паведамленняў утрымлівалі інфармацыю пра акты вандалізму і падпалы культурных месцаў, будынкаў і помнікаў.

Урад ЗША абмяркоўвае пытанні свабоды веравызнання з уладамі ў межах сваёй агульнай палітыкі па абароне правоў чалавека.

Раздзел I. Рэлігійная дэмаграфія

Тэрыторыя краіны - 80154 квадратныя мілі, насельніцтва - 9,5 млн. чалавек. Паводле дадзеных па стане на ліпень 2010 года, атрыманых ад Апарата ўпаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнасцяў (АУСРН), каля 58,9 адсоткаў грамадзян лічаць сябе вернікамі, а сярод іх прыкладна 82,5 адсотка належаць да БПЦ, 12 адсоткаў прылічаюць сябе да рымска-каталіцкай царквы, 4 адсоткі - да ўсходніх рэлігійных груп (у тым ліку мусульман, крышнаітаў і бахаяў) і 2 адсоткі - да пратэстанцкіх груп (у тым ліку адвентыстаў сёмага дня, хрысціян веры апостальскай і лютэран), а таксама старавераў і Сведкаў Іеговы. З тых, хто вызначае сябе як праваслаўны ці каталік, 18 і 50 адсоткаў (адпаведна) рэгулярна наведваюць набажэнствы. Таксама ёсць вызнаўцы грэка-каталіцызму і праваслаўныя групы, што не ўваходзяць у БПЦ. Паводле інфармацыі яўрэйскіх суполак, яўрэямі лічаць сябе ад 30 да 50 тысяч чалавек. Більшыня яўрэяў не з'яўляюцца актыўнымі вернікамі.

У студзені 2009 года АУСРН паведаміў, што ў краіне 3263 рэлігійныя арганізацыі 25 рэлігійных канфесій і дэнамінацый, у тым ліку 3106 зарэгістраваных рэлігійных суполак і

157 нацыянальных рэлігійных і канфесійных аб'яднанняў (кляштару, братэрстваў, суполак місіянераў). Гэтая колькасць уключае наступныя суполкі і рэлігійныя арганізацыі: 1580 - БПЦ, 516 - евангельскіх хрысціян, 496 - рыма-каталікоў, 295 - евангельскіх хрысціян-баптыстаў, 75 - адвентыстаў сёмага дня, 58 - хрысціян Поўнага Евангелля, 33 - старавераў, 34 - іўдзеяў, 29 - лютэран, 27 - Сведкаў Іеговы, 28 - мусульман, 22 - Новаапостальскай царквы, 17 - прагрэсіўнага іўдаізму, 14 - грэка-каталіцкіх, 9 - хрысціян веры апостальскай, 6 - крышнаіцкіх, 6 - бахайскіх, 5 - Царквы Хрыста, 4 - Царквы Ісуса Хрыста Святых Апошніх Дзён (мармонскіх), 2 - месіянскіх, 1 - рэфармісцкай царквы, 1 - прэсвітэран, 1 - армянскай апостальскай, 1 – лацінска-каталіцкай і 1 - Іаганскай царквы.

Раздзел II. Ступень захавання ўладамі свабоды веравызнання

Прававыя і палітычныя ўмовы

Канстытуцыя абвешчае роўнасць рэлігій і дэнамінацый перад законам, аднак таксама ўтрымлівае палажэнне, паводле якога адносіны паміж дзяржавай і рэлігійнымі арганізацыямі “рэгулююцца з улікам іх уплыву на фармаванне духоўных, культурных і дзяржаўных традыцый беларускага народа”. АУСРН рэгламентуе ўсе пытанні, звязаныя з веравызнаннем.

Закон аб веравызнанні ад 2002 года сцвярджае вызначальную ролю праваслаўнай царквы ў развіцці традыцый беларускага народа, а таксама гістарычную важнасць рэлігійных дэнамінацый, якія часта называюць “традыцыйнымі”: каталіцызму, іўдаізму, ісламу і евангельскага лютэранства. Аднак паняцце “традыцыйныя вераванні”, што ўзгадваецца ў законе, не распаўсюджваецца на некаторыя рэлігійныя суполкі, напрыклад, беспapoўскія стараверскія і кальвінісцкія, чые карані ў гісторыі краіны сягаюць у 17-е стагоддзе.

Улады адзначаюць наступныя рэлігійныя святы як нацыянальныя: праваслаўнае Свята Божага Нараджэння, праваслаўны Вялікдзень, каталіцкі/пратэстанцкі (заходні) Вялікдзень, Радуніцу (памінальны аўторак ці мірскі Вялікдзень), праваслаўны дзень памінання продкаў і каталіцкае/пратэстанцкае (заходняе) Свята Божага Нараджэння.

Нягледзячы на тое, што закон ад 2002 года дэкларуе свабоду веравызнання, ён утрымлівае абмежавальныя элементы, што падвышаюць узровень кантролю з боку ўладаў. Паводле закона, усе папярэдне зарэгістраваныя рэлігійныя групы павінны былі прайсці перарэгістрацыю да 2004 года, а любая дзейнасць незарэгістраваных рэлігійных груп абвешчана незаконнай. Дзейнасць незарэгістраваных рэлігійных груп падлягае пераследу ў адпаведнасці з артыкуламі Крымінальнага кодэкса № 193 (гвалтоўныя дзеянні ў дачыненні да асобаў, парушэнне іх правоў, свабодаў ды інтарэсаў, умяшальніцтва ў выкананне асобамі сваіх дзяржаўных, грамадскіх або сямейных абавязкаў), 193.1 (арганізацыя дзейнасці ці дзейнасць ад імя незарэгістраваных арганізацый, у тым ліку рэлігійных груп). Прадугледжаныя пакаранні ад буйных штрафаў да трох гадоў пазбаўлення волі. Акрамя таго, закон ад 2002 года абмяжоўвае дзейнасць рэлігійных суполак межамі тых тэрыторый, на якіх яны зарэгістраваныя, і ўсталёўвае складаныя патрабаванні да рэгістрацыі, якія цяжка выканаць некаторым і “традыцыйным”, і “нетрадыцыйным” суполкам.

Закон ад 2002 года патрабуе ад усіх рэлігійных груп атрымання ад ўладаў папярэдняга дазволу на ўвоз і распаўсюд літаратуры, не дазваляе замежнікам узначальваць рэлігійныя арганізацыі, а рэлігійным суполкам - ствараць навучальныя ўстановы для падрыхтоўкі святароў.

Закон ад 2002 года ўсталёўвае трохузроўневую структуру рэлігійных арганізацый: рэлігійныя суполкі, рэлігійныя аб'яднанні і рэлігійныя аб'яднанні нацыянальнага ўзроўню. Рэлігійныя суполкі (мясцовыя рэлігійныя арганізацыі-адзінкі) павінны налічваць не менш як дваццаць сябраў ва ўзросце не маладзей за 18 гадоў, што жывуць у дадзенай мясцовасці. Рэлігійныя аб'яднанні павінны мець не менш як 10 суполак (прычым адна з іх павінна мець прысутнасць у краіне на працягу не менш як 20 гадоў) і могуць быць заснаваныя толькі рэлігійным аб'яднаннем нацыянальнага узроўню. Рэлігійныя аб'яднанні нацыянальнага ўзроўню ствараюцца толькі ў тым выпадку, калі дзейныя рэлігійныя суполкі ёсць у большыні з шасці абласцей краіны.

Рэлігійная суполка павінна прадаставіць спіс імёнаў заснавальнікаў, іх адрасы, інфармацыю аб грамадзянстве і асабістыя подпісы, а таксама копіі ўстаноўчага статута, пратакол устаноўчага сходу і дазвол ад мясцовых уладаў, што пацвярджаў бы права на размяшчэнне ў пэўным месцы ці карыстанне маёмасцю, названай ва ўстаноўчых дакументах. Заявы на рэгістрацыю разглядаюцца абласнымі выканаўчымі камітэтамі (для суполак за межамі Мінска) і Мінскім гарадскім выканаўчым камітэтам. Суполка, якая вызнае рэлігію, што раней не была вядомая ўладам, павінна таксама падаць інфармацыю пра свае вераванні. За перыяд, ахоплены гэтай справаздачай, ніводную рэлігійную суполку, што не была раней вядомая, не зарэгістравалі.

Рэлігійнае аб'яднанне павінна падаць спіс сябраў свайго кіруючага органа з біяграфічнымі звесткамі, дакумент, што пацвярджае права аб'яднання на размяшчэнне ў пэўным месцы, і пратаколы свайго ўстаноўчага з'езду. Рэлігійныя аб'яднанні валодаюць выключным правам ствараць духоўныя навучальныя ўстановы, запрашаць замежных грамадзян для працы з рэлігійнымі групамі і ствараць манаскія суполкі. Усе заявы на заснаванне аб'яднанняў і аб'яднанняў нацыянальнага ўзроўню неабходна падаваць у АУСРН. У 2009 годзе ўлады зарэгістравалі 44 рэлігійныя суполкі. Паводле сведчанняў хрысціянскіх суполак, закон жорстка абмяжоўвае іх дзейнасць, пазбаўляе свабоды веравызнання і легалізуе крымінальны пераслед асобаў за рэлігійныя перакананні.

Канкардат, падпісаны ў 2003 годзе БПЦ і ўладамі, гарантуе БПЦ самастойнасць ва ўнутраных справах, свабоду ў правядзенні рэлігійных абрадаў і ажыццяўленні іншай дзейнасці, а таксама асаблівых адносін з дзяржавай. Канкардат прызнае ролю БПЦ у «фармаванні духоўных, культурных і нацыянальных традыцый беларускага народа». Ён заклікае ўрад і БПЦ да супрацоўніцтва пры ажыццяўленні палітыкі ў розных сферах, у тым ліку ў сферах адукацыі, развіцця, аховы культурнай спадчыны, а таксама ў сферы бяспекі. Канкардат сцвярджае, што не будзе абмяжоўваць свабоду веравызнання іншых рэлігійных груп, але ён заклікае ўлады і БПЦ змагацца супраць неназваных «псеўдарэлігійных структур, якія ўяўляюць небяспеку для асобы і грамадства». У дадатак, БПЦ валодае эксклюзіўным правам выкарыстоўваць слова «праваслаўная» ў сваёй назве, а таксама выкарыстоўваць у якасці свайго сімвала выяву крыжа Ефрасінні, святой-апякункі краіны.

На сустрэчы з кіраўніцтвам БПЦ 22 красавіка 2010 года прэзідэнт Лукашэнка заявіў, што ўлады не выпадкова падпісалі канкардат з БПЦ, і абвясціў яго «выдатным прыкладам цеснага супрацоўніцтва, унікальнага ў праваслаўным свеце». Ён таксама высока ацаніў дзейнасць БПЦ па забеспячэнні ўзгодненых дзеянняў з боку свецкага і духоўнага кіраўніцтва.

Падчас свайго афіцыйнага візіту ў Беларусь 25-28 верасня 2009 года патрыярх Рускай Праваслаўнай Царквы Кірыл назваў Беларусь «часткай гістарычнай Святой Русі» і заявіў,

што адносіны паміж праваслаўнай царквой і ўладамі знаходзяцца на “вельмі высокім узроўні”. Лукашэнка сказаў патрыярху Кірылу на сустрэчы 25 верасня 2009 года, што ўлады “будуць заўсёды падтрымліваць праваслаўную царкву” і што “дзяржава не можа існаваць без царквы”. Прэзідэнт падкрэсліў, што “лёс праваслаўнай царквы неаддзельны ад лёсу Беларусі”.

27 сакавіка 2009 года Мітрапаліт БПЦ Філарэт заклікаў улады да эфектыўнага рэгулявання інтэрнэту і кантралявання доступу да яго “небяспечных рэсурсаў”. Прэзідэнт Лукашэнка адзначыў унёсак БПЦ у захаванне “міру і духу талерантнасці” паміж рознымі канфесіямі і паабяцаў па-ранейшаму яе падтрымліваць. Прадстаўнік Мінскай Епархіі БПЦ падтрымаў сказанае Філарэтам, заявіўшы 3 студзеня 2010 года: “Мы не гаворым пра палітычную цэнзуру; мы гаворым пра маральнае ачышчэнне Інтэрнэт-прасторы.”

Абмежаванні свабоды веравызнання

Улады абмяжоўвалі свабоду веравызнання як непасрэдна, так і ўскосна. Улады прымянялі законы, якія абмяжоўваюць свабоду набажэнстваў, слова і сходаў; дзяржаўную рэгістрацыю неабходна атрымліваць да пачатку рэлігійнай дзейнасці. Часам урад быў адказны за дзеянні, звязаныя з рэлігійнай непавагай і нецярпімасцю, і рэгулярна не выкарыстоўваў магчымасці выступіць з асуджэннем такіх дзеянняў. Улады часта называлі “нетрадыцыйнымі” рэлігійныя групы што не належаць да праваслаўя, каталіцызму, лютэранства, іўдаізму ды ісламу, якія закон надзяляе асаблівым прызнаннем, і шырока выкарыстоўвалі тэрмін “секта” ў дачыненні да такіх груп, хоць гэтае вызначэнне і не ёсць афіцыйным.

26 лютага 2010 года Міністэрства замежных спраў адмовіла ў рэгістрацыі Саюзу саветаў па справах габрэяў у былым Савецкім Саюзе, абвясціўшы, што дакументы, пададзеныя на рэгістрацыю, не адпавядаюць патрабаванням. Закон не дазваляе рэлігійным і свецкім групам выкарыстоўваць жылля памяшканні як месца рэгістрацыі. Рэлігійным суполкам таксама забаронена праводзіць ў прыватных дамах набажэнствы; ім часта адмаўляюцца арэндаваць месцы для набажэнстваў. Улады часта абмяжоўвалі свабоду мірных сходаў для ажыццяўлення рэлігійнай дзейнасці. 11 лютага 2010 года АМАП ненадоўга затрымаў Сяргея Луканіна і дваіх яго калег за правядзенне публічнага евангельскага набажэнства ў цэнтры Мінска. Міліцыянт пагражалі Луканіну крымінальным пераследам за незаконнае прапаведанне на вуліцы і прымусілі прысутных сыйсці, але вызвалілі траіх затрыманых без прад'яўлення абвінавачанняў.

Улады (ў прыватнасці, ідэолагі) скіроўвалі свае захады супраць незарэгістраваных рэлігійных суполак. Задача ідэолагаў – прасоўваць афіцыйную дзяржаўную ідэалогію; яны працуюць ва ўсіх урадавых установах усіх узроўняў і на ўсіх дзяржаўных прадпрыемствах і арганізацыях.

У снежні 2009 года ўлады Магілёўскай вобласці заклікалі грамадскасць інфармаваць мясцовых ідэолагаў пра незарэгістраваныя рэлігійныя групы і іх дзейнасць, у тым ліку пра сходы, распаўсюд друкаваных матэрыялаў, місіянерскую дзейнасць і прыватныя наведванні.

У лістападзе 2009 года ў Асіповічах ідэолагі сарвалі пратэстанцкае святкаванне Дня ўскладання падзякі і аштрафавалі арганізатара святкавання.

25 кастрычніка 2009 года ў Чавусах ідэолаг і чацвёртаміліцыянтаў правялі рэйд у прыватным доме, дзе пратэстанцкая царква Поўнага Евангелля праводзіла нядзельнае

набажэнства. Службоўцы апыталі кожнага прысутнага парафіяніна і канфіскавалі хрысціянскія кнігі і фільмы.

24 жніўня 2009 года ўлады ўварваліся ў прыватны дом пастара Царквы Божай Аляксандра Вялічкі, прымусілі сыйсці прысутных сябраў суполкі, пагражаючы ім наступствамі.

12 жніўня 2009 года ў Гомелі раённы суд аштрафаваў лідэра мясцовай суполкі Сведкаў Іеговы на 385 даляраў (1 млн. рублёў) за правядзенне несанкцыянаванага сходу ў прыватным доме. Сцяпана Лугоўскага, уладальніка дома, аштрафавалі на 260 даляраў (725000 рублёў) за неправамернае выкарыстанне жылых памяшканняў. Дом выкарыстоўвалі для правядзення набажэнстваў. 21 ліпеня 2009 года міліцыя правяла ў доме рэйд і канфіскавала гукаўзмацняльнае абсталяванне. Мясцовыя ўлады стала адмаўляліся здаць суполцы ў арэнду месца для сходаў ці выдзеліць зямельны ўчастак, каб суполка магла пабудаваць свой ўласны храм.

Закон забараняе падрыўную дзейнасць замежных арганізацый і адкрыццё прадстаўніцтваў замежных арганізацый, дзейнасць якіх распяляе “этнічную, рэлігійную ці расавую варожасць” або можа “негатыўна ўплываць на фізічнае і духоўнае здароўе людзей”.

Урад не дазваляе замежным місіянерам прымаць удзел у рэлігійнай дзейнасці па-за межамі ўстаноў, якія іх запрасілі. Пераход у іншую рэлігійную арганізацыю, у тым ліку ў іншы прыход, патрабуе папярэдняга атрымання дазволу ўладаў.

Замежных грамадзян, што офіцыйна знаходзяцца ў краіне з нерэлігійнымі мэтамі, могуць папярэдзіць ці дэпартаваць у выпадку іх ўдзелу ў рэлігійнай дзейнасці. Органы ўнутраных спраў могуць вымушаць замежных святароў з’ехаць з краіны, адмовіўшы ім у рэгістрацыі або не выдаўшы дазвол на часовае знаходжанне. Улады могуць дзейнічаць самастойна або на падставе рэкамендацый іншых урадавых устаноў.

Улады ўзмацнілі свае захады супраць дзейнасці замежных місіянераў, святароў і гуманітарных работнікаў, звязаных з цэрквамі; іх дэпартавалі, адмаўлялі ім у візах і анулявалі выдадзеныя візы. Улады па-ранейшаму прымянялі ў дачыненні да замежных святароў узмоцненыя абмежавальныя палажэнні, уведзеныя ў студзені 2008 года. Толькі зарэгістраваныя нацыянальныя рэлігійныя аб’яднанні могуць звяртацца да АУСРН па дазвол на запрашэнне замежных святароў, і дазвол павінен быць атрыманы да таго, як замежныя рэлігійныя дзеячы могуць служыць у мясцовых суполках, выкладаць ці вучыцца ў мясцовых установах, удзельнічаць у дабрачыннай дзейнасці або пашыраць міжнародныя кантакты рэлігійных груп. АУСРН мае права адказаць на запыт адмовай без тлумачэння прычын. Найбольш значна гэтыя палажэнні закранулі рымска-каталіцкую і пратэстанцкія дэнамінацыі, прывялі да змяншэння колькасці рымска-каталіцкіх святароў у краіне і абмежавалі гуманітарныя і дабрачынныя праекты заходніх пратэстанцкіх цэркваў.

У снежні 2009 года дваім каталіцкім святарам з Польшчы Яну Банкоўскаму і Эдварду Смазе, што служылі ў Гродзенскай вобласці, дзяржава не дазволіла працягваць рэлігійную дзейнасць, нягледзячы на тое, што яны служылі ў краіне на працягу многіх гадоў. Гродзенскі Біскуп Аляксандр Кашкевіч заклікаў ўлады даць неабходны дазвол, аднак запыты былі адхіленыя, і ніякія афіцыйныя прычыны адмовай узгаданыя не былі. Канферэнцыя каталіцкіх біскупаў атрымлівае для замежных святароў і сяцёр законных новых дазволы на ажыццяўленне рэлігійнай дзейнасці адзін раз у год, і толькі ў Гродзенскай вобласці згодна з патрабаваннем уладаў такі дазвол неабходна атрымліваць кожныя шэсць месяцаў.

Назіральнікі выказвалі занепакоенасць тым, што адвольнае прымяненне ўладамі візавых працэдур уплывае на ўмовы жыцця і працы місіянераў. Як і ў папярэднія справаздачныя перыяды, атрымманне дазволу на наведванне краіны замежнымі рэлігійнымі дзеячамі часта ператваралася ў працяглую бюракратычную працэдуру. Закон патрабуе, каб замежныя місіянеры і святары атрымлівалі гадавыя шматразовыя візы з дазвалам займацца рэлігійнай дзейнасцю. Арганізацыя, што запрашае замежнага святара, павінна падаць пісьмовую заяву ў АУСРН з пазначэннем тэрміну і мэты візіта. Нават калі візіт мае нерэлігійныя мэты (напрыклад, дабрачынныя), наведвальнікі павінны атрымаць візу і дазвол АУСРН. АУСРН мае даць адказ не пазней як праз 30 дзён, і не існуе механізму, які дазваляў бы абскардзіць яго рашэнне.

Улады часта распытвалі замежных місіянераў і гуманітарных работнікоў, а таксама мясцовых грамадзян, што працуюць з імі, пра крыніцы і выкарыстанне іх фінансавых сродкаў. Паступалі вартыя даверу звесткі пра тое, што супрацоўнікі службы бяспекі сачылі за замежнымі работнікамі і за набажэнствамі, якія праводзілі ці наведвалі замежныя грамадзяне.

Закон не забараняе грамадзянам прапаведаваць і адкрыта казаць пра свае рэлігійныя перакананні, але на практыцы ўлады часта ўмешваліся ў іх дзейнасць, а таксама каралі некаторых грамадзян, што прапаведавалі ад імя як зарэгістраваных, так і незарэгістраваных рэлігійных груп. Улады рэгулявалі ўсе аспекты прапаведавання і распаўсюду літаратуры.

На працягу перыяду, ахопленага дадзенай справаздачай, улады сачылі за дзейнасцю груп мірных рэлігійных меншасцяў, асабліва тых, якія яны вызначалі як іншаземныя або як культуры. Паводле вартых даверу крыніц, прадстаўнікі службаў дзяржаўнай бяспекі часта наведвалі пратэстанцкія набажэнствы, каб весці назіранне.

Паводле дадзеных *Форума 18*, Дінас Лінкус, намеснік начальніка аддзялення міліцыі аднаго з раёнаў Мінска, заявіў у лістападзе 2009 года, што “у нас ёсць праваслаўныя, каталікі і мусульмане, і гэта - рэлігіі. Усе астатнія – секты”. Аддзяленне дапытала сябраў мясцовай евангельскай сям’і пра іх рэлігійную дзейнасць, звязаную з царквой “Новае пакаленне”.

Урад па-ранейшаму выкарыстоўваў падручнікі, што спрыяюць рэлігійнай нецярпімасці, асабліва ў адносінах да нетрадыцыйных рэлігійных суполак. Лідэры пратэстанцкай супольнасці крытыкавалі як дыскрымінацыйныя ў адносінах да пратэстантаў фармулёўкі падручніка *Асновы бяспекі жыццядзейнасці*, асабліва раздзел пад назвай “Беражыцеся сект”. У раздзеле ёсць параграф, які вызначае як секты адвентыстаў сёмага дня, Царкву Марыі, Белае брацтва і Сведкаў Іеговы. Міністэрства адукацыі, не зважаючы на пратэсты рэлігійных груп, па-ранейшаму выкарыстоўвала падручнік *Чалавек, грамадства і дзяржава*, у якім пратэстанты і Харэ Крышна вызначаныя як секты. Улады не змянілі фармулёўкі гэтых кніг, нягледзячы на просьбы з боку пратэстанцкіх суполак.

Улады цярпліва ставяцца да антысемітызму, аднак сітуацыя працягвала паляпшацца на працягу перыяду, ахопленага гэтай справаздачай. Колькасць праяваў антысемітызму за справаздачны перыяд скарацілася, але ўлады вялі расследаванні такіх праяваў толькі зрэчас ці неэфектыўна. Былі таксама праявы дзейнасці неанацыстаў, якія ўлады звычайна кваліфікавалі як хуліганства (гл. раздзел 3).

Многія традыцыйныя і нетрадыцыйныя рэлігійныя групы па-ранейшаму сутыкаліся з

праблемамі пры спробах узяць у арэнду, купіць ці зарэгістраваць нерухомасць як месца для правядзення набажэнстваў ці пабудоваць цэрквы, а таксама зазнавалі цяжкасці, спрабуючы вярнуць сабе рэлігійную маёмасць, што знаходзіцца пад кантролем дзяржавы. Групу таксама сутыкаліся з цяжкасцямі пры пераафармленні жыллой нерухомасці для яе выкарыстання ў рэлігійнай дзейнасці; жыллёвы кодэкс дазваляе выкарыстанне такой маёмасці як нежылой толькі з дазволу мясцовых выканаўчых і адміністрацыйных ведамстваў. У выніку гэтага некалькі пратэстанцкіх цэркваў і нетрадыцыйных груп апынуліся ў тупіку: ім не далі дазвол на выключэнне сваёй маёмасці з жылога фонду для выкарыстання як культавай, таму што яны не зарэгістраваныя, і яны не могуць прайсці рэгістрацыю, не маючы юрыдычнага адраса. Такія групы часта былі вымушаныя збірацца, парушаючы гэтыя патрабаванні, або сустракацца ў дамах сваіх прыхажан. Упаўнаважаны па справах рэлігій і нацыянальнасцяў Леанід Гуляка заявіў 14 студзеня 2010 года, што ўлады вядуць канструктыўны дыялог з зарэгістраванымі пратэстанцкімі суполкамі. Тым не менш, ён падкрэсліў, што гэтыя суполкі па-ранейшаму парушаюць законы, у прыватнасці, праводзяць несанкцыянаваныя набажэнствы і распаўсюджваюць нелегальную літаратуру.

Пастанова ўрада прадугледжвае канкрэтныя меры па забеспячэнні грамадскага парадку і бяспекі пры правядзенні масавых грамадскіх мерапрыемстваў. Некаторыя службовыя асобы спасылаліся на гэтую пастанову, калі скасоўвалі ці адмаўляліся падоўжыць дамовы з рэлігійнымі групамі на выкарыстанне сваіх памяшканняў. На працягу перыяду, ахопленана гэтай справаздачай, рэлігійным групам, асабліва незарэгістраваным, па-ранейшаму было складана ўзяць у арэнду памяшканне для сходаў. Найбольш ад гэтай пастановы цяпелі пратэстанцкія суполкі, таму што ў іх менш уласных памяшканняў, і ім даводзілася іх арэндаваць, калі колькасць сябраў занадта вялікая, каб сутракацца ў прыватных дамах.

Для рэстытуцыі маёмасці, канфіскаванай падчас савецкага і нацысцкага перыядаў, не існуе заканадаўчай базы, і закон абмяжоўвае рэстытуцыю маёмасці, якая выкарыстоўваецца для культурных, спартыўных ці асветніцкіх мэтаў. Урад не вяртаў будынкi, калі не меў месца для перасялення тых, што іх займае. Напрыклад, бальшыня хадаініцтваў яўрэйскай супольнасці аб вяртанні сінагогаў, што выкарыстоўваюцца ў якасці тэатраў, музеяў, спартовых комплексаў і піўной, былі адхіленыя.

Лідэры мясцовых і міжнародных яўрэйскіх арганізацый звярталіся да прэзідэнта Лукашэнкі з хадаініцтвам аб захаванні драўлянай сінагогі 19-га стагоддзя ў Любані; раней, у красавіку 2009 года, мясцовыя ўлады Любані знішчылі падобную сінагогу на падставе таго, што яна нібыта была ў кепскім стане і “страціла сваю гістарычную і культурную каштоўнасць”. Актывісты кампаніі, скіраванай на захаванне спадчыны, таксама пратэставалі супраць разбурэння сінагогі і заклікалі ўлады адзначыць яе месца мемарыяльным знакам. Хоць сінагога не была знішчана, мемарыяльны знак памяці пра сінагогу, знішчаную ў красавіку 2009 года, не быў створаны.

Па стане на канец справаздачнага перыяду не быў вырашаны лёс былога кляштара бернардынаў, што ў цэнтры Мінска. 6 красавіка 2010 года падчас сустрэчы з прэзідэнтам Лукашэнкам мітрапаліт Тадэвуш Кандрусевіч узяў пытанне кляштара і выдзялення зямельных участкаў для будаўніцтва каталіцкіх касцёлаў у жылых мікрараёнах на ўскраіку Мінска; раней ён выступаў за тое, каб каталіцкая супольнасць была здольная прымаць удзел у прыняцці рашэнняў.

Замахі на свабоду веравызнання

Улады па-ранейшаму парушалі рэлігійныя правы сябраў некаторых рэлігійных груп. Як і раней, найчасцей лідэраў рэлігійных суполак вінавацілі ў арганізацыі ці правядзенні несанкцыянаванага сходу - парушэнні, прадугледжаным законам, што абмяжоўвае свабоду сходаў. Закон дазваляе грамадзянам збірацца ў прыватных дамах для малітвы, але ён абмяжоўвае правядзенне ў такіх месцах рытуалаў, абрадаў ці цырымоній і патрабуе папярэдняга атрымання дазволу ад мясцовых уладаў. На працягу справаздачнага перыяду пратэстанты і праваслаўныя суполкі, што не належаць да БПЦ, часта атрымлівалі штрафы ці папярэджанні за незаконную дзейнасць.

29 чэрвеня 2010 года ў Кобрыне раённы суд аштрафаваў пастара пяцідзсятнікаў Віктара Новіка на агульную суму 700 даляраў (2,1 млн. рублёў) па трох асобных эпізодах нібыта за правядзенне дэманстрацый або іншых масавых мерапрыемстваў. Новіка абвінавацілі ў тым, што ён незаконна ўзначаліў групу з шасці сябраў царквы, якія спявалі і раздавалі хрысціянскія ўлёткі ў вёсцы Грушава 31 траўня, 7 і 14 чэрвеня 2010 года.

23 траўня 2010 года ў Драгічыне міліцыянты і двое ідэолагаў затрымалі сябраў Савета баптысцкіх цэркваў Андрэя Плаксініна, Сяргея Шубіча і Ніну Васюк, якія арганізавалі вулічную хрысціянскую бібліятэку. Плаксініну і Шубічу былі прад'яўленыя абвінавачванні ў парушэнні правілаў правядзення дэманстрацый.

14 траўня 2010 года ў Наваградку суд аштрафаваў Уладзіміра Качагура, пастара царквы “Новае пакаленне”, на 230 даляраў (700 000 рублёў) за правядзенне набажэнстваў без дазволу мясцовых уладаў. Сусед Качагура паскардзіўся міліцыі, што пастар нібыта арганізоўваў начныя набажэнствы і збіраў вернікаў, каб слухаць духоўную музыку. У дадатак, 20 красавіка 2010 года жонцы Качагура без аніякіх тлумачэнняў адмовілі ў працаўладкаванні ў мясцовым паштовым аддзяленні. Качагур звязваў адмову з грамадзянскай і рэлігійнай дзейнасцю сваёй сям'і.

26 сакавіка 2010 года ў Бабруйску суд прызнаў лідэра мясцовых Сведкаў Іеговы Васіля Палуянава вінаватым у незаконнай рэлігійнай дзейнасці і аштрафаваў яго на 60 долараў (175 тысяч рублёў) за правядзенне схода суполкі Сведкаў Іеговы ў прыватным доме. Магілёўскі абласны суд падтрымаў апеляцыю Палуянава, пастанавіўшы, што першапачатковае расследаванне, у выніку якога нібыта была даведзеная яго вінаватасць, было няпоўным і суб'ектыўным (паводле інфармацыі *Форума 18*, нарвежскай няўрадавай арганізацыі, што вывучае сітуацыю са свабодай веравызнання ў посткамуністычных краінах).

15 сакавіка 2010 года ў Горадні раённы суд аштрафаваў Юрыя Пятрэвіча, лідэра пратэстанцкай царквы “Прарыў”, на 50 даляраў (140 тысяч рублёў) за незаконную рэлігійную дзейнасць. 21 лютага 2010 года супрацоўнікі службы бяспекі, міліцыі і ідэалогіі запісалі на відэа няздольнае набажэнства яго прыхода і правялі рэйд. У выніку яшчэ аднаго інцыдэнта 31 сакавіка 2010 года Пятрэвіча зноў аштрафавалі на 230 даляраў (700 000 рублёў) за парушэнне парадку арганізацыі масавых мерапрыемстваў.

12 лютага 2010 года Магілёўская ваенная пракуратура выклікала пратэстанцкага пастара Пятра Маланачкіна з Горак. Маланачкіна апыталі адносна нейкіх ананімных сцвярджэнняў, што ён нібыта падкупіў ваеннага афіцэра, каб вызваліць свайго сына ад абавязковага прызыву на вайсковую службу. Маланачкін адкінуў усе абвінавачванні як прыцягнутыя за вушы. Акрамя таго, 17 ліпеня 2009 года суд адхіліў апеляцыю Маланачкіна на раней выпісаны штраф. 17 чэрвеня 2009 года ў Горках гарадскія ўлады аштрафавалі Маланачкіна на 65 даляраў (175 тысяч рублёў) за распаўсюд рэлігійнай

літаратуры ды іншых друкаваных матэрыялаў. Яны таксама разабралі кніжны стэнд, што стаяў перад яго домам і ўтрымліваў асобнікі Бібліі, Дэкларацыі правоў чалавека і падобныя выданні.

18 снежня 2009 года ў Касцюковічах суд аштрафаваў траіх мясцовых Сведкаў Іеговы на 50 даляраў (140 тысяч рублёў) кожнага за стварэнне рэлігійнай групы без дзяржаўнай рэгістрацыі. Штрафы сталі вынікам рэйда, праведзенага 26 ліпеня 2009 года мясцовымі ўладамі ў доме Ільніцкага падчас сустрэчы, на якой прысутныя маліліся і вывучалі Біблію. Службовыя асобы таксама канфіскавалі падчас рэйду рэлігійную літаратуру. 2 лютага 2010 года гэтыя трое актывістаў беспаспяхова спрабавалі абскардзіць выпісаныя ім штрафы ў Магілёўскім абласным судзе.

16 лістапада 2009 года Вярхоўны суд пакінуў у сіле рашэнне раённага суда Магілёва ад 12 траўня 2009 года аштрафаваць Людмілу Бацюк, каардынатару Беларускай хрысціянскай сацыяльнай арганізацыі “Дом на скале”. Бацюк абвінавацілі ў арганізацыі незаконнай рэлігійнай групы і ўцягванні грамадзян у незаконную рэлігійную дзейнасць і аштрафавалі на 50 даляраў (140 000 рублёў). Абвінавачанні сталі вынікам несанкцыянаванага выкарыстання Бацюк “хрысціянскага падыходу” да арганізацыі праграмы рэабілітацыі алкаголікаў і наркаманаў.

29 кастрычніка 2009 года Брэсцкі абласны суд адхіліў апеляцыю, пададзеную Аленай Актысюк у сувязі са штрафам у памеры 60 даляраў (180 тысяч рублёў), выпісаным ёй 1 верасня 2009 года за прадастаўленне свайго прыватнага дома для правядзення набажэнства незарэгістраванай суполкай Савета баптысцкіх цэркваў. Міліцыя аштрафавала Актысюк за правядзенне набажэнства, але яна сцвярджала, што штраф несправядлівы, таму што жанчыны не могуць узначальваць прыходы Савета баптысцкіх цэркваў.

25 кастрычніка 2009 года ў вёсцы Гарбавічы 10 сябраў незарэгістраванай царквы хрысціян Поўнага Евангелля “Пасольства Божае” абвінавацілі ў правядзенні незаконных набажэнстваў, аднак паводле паведамленняў, мясцовыя улады не рабілі далейшых крокаў, каб пакараць прыход.

17 кастрычніка 2009 года Вярхоўны суд адхіліў апеляцыю, пададзеную Баранавіцкай царквой Поўнага Евангелля “Новае пакаленне” супраць штрафа, выпісанага 14 ліпеня 2009 года на суму 120 даляраў (350 000 рублёў). Царкву абвінавацілі ў ажыццяўленні незаконнай дзейнасці (напрыклад, “здыманні праклёнаў” і “злых чараў”), што не была прапісаная ў статуте царквы.

8 верасня 2009 года ў Горадні раённы суд аштрафаваў актывіста пяцідзсятнікаў Яўгена Бакуна на 245 долараў (700 000 рублёў) за правядзенне несанкцыянаванага масавага мерапрыемства. Бакуна таксама аштрафавалі на 50 долараў (140 тысяч рублёў) 17 жніўня 2009 года за правядзенне без дзяржаўнага дазволу на тэрыторыі сваёй маёмасці нядзельнага ранішняга набажэнства прыхода пяцідзсятнікаў “Выратаванне”.

1 жніўня 2009 года міліцыя затрымала шасцярых сябраў Савета баптысцкіх цэркваў, не дазволіўшы ім спяваць гімны і распаўсюджваць хрысціянскую літаратуру на вуліцах Маларыты. Міліцыя абвінаваціла іх у незаконнай рэлігійнай дзейнасці, аднак 7 жніўня 2009 года суд закрыў справу і адхіліў усе абвінавачанні.

У жніўні 2009 года ў Наваполацку ўлады ўжо ў трэці раз анулявалі дазвол на выкарыстанне зямлі, выдадзены раней мясцовай пратэстанцкай царкве “Божая ласка” для

будаўніцтва храма, хоць суполка выдаткавала каля 31 000 даляраў (86 млн. рублёў) на распрацоўку праекта і мела іншыя адпаведныя дакументы, зацверджаныя ўладамі. У сваёй заяве ад 19 кастрычніка 2009 года ўлады Наваполацка сцвярджалі, што дазвол быў выдадзены ў парушэнне правілаў планавання горада. Біскупы Саюза Хрысціян Веры Евангельскай звярнуліся да прэзідэнта Лукашэнкі па дапамогу, заклікаючы яго выдзеліць зямельны ўчастак для царквы ў Наваполацку.

16 ліпеня 2009 года Віцебскі абласны суд пастанавіў прызнаць мясцовага праваабаронцу Леаніда Свеціка вінаватым у распальванні рэлігійнай і міжнацыянальнай варожасці і аштрафаваў яго на 10 890 даляраў (31 млн. рублёў). У 2006 і 2007 гадах Свецік прадастаўляў юрыдычную дапамогу мясцовым дэмакратычным актывістам, якія атрымлівалі лісты з пагрозамі ад незарэгістраванай пра-фашысцкай групоўкі “Русское национальное единство” і беспаспяхова звярталіся з гэтай нагоды ў пракуратуру. Суд абвясціў, што Свецік сам пісаў і распаўсюджваў гэтыя лісты.

7 ліпеня 2009 года ў Баранавічах суд аштрафаваў дваіх сябраў мясцовага прыхода Савета баптысцкіх цэркваў Сцяпана Парыпу і Мікалая Пестака на 250 даляраў (700 000 рублёў) кожнага за сустрэчы ў прыватным доме для правядзення набажэнстваў. Сябры царквы паведамлілі, што ўлады ціснуць на прыход, каб ён падаў заяву на рэгістрацыю, але Савет адмовіўся, заявіўшы, што гэта дазволіла б дзяржаве ўмешвацца ва ўнутраныя справы прыхода і абмяжоўваць яго дзейнасць.

2 ліпеня 2009 года міліцыя ненадоўга затрымала Паўла Севярынца, сустаршыню незарэгістраванай партыі Беларуская Хрысціянская Дэмакратыя, і яшчэ траіх актывістаў падчас каталіцкага фэсту ў Будславе. Міліцыянты канфіскавалі 30 асобнікаў партыйнай газеты і апыталі актывістаў. Абвінавачанні ім прад’яўленыя не былі.

22 чэрвеня 2009 года гарадская пракуратура Мінска распачала крымінальную справу паводле артыкула № 193.1 Крымінальнага кодэкса ў дачыненні да Яўгена Воўкава, актывіста *Царквы Аб’яднання*, па абвінавачаннях у дзейнасці ад імя незарэгістраванай рэлігійнай арганізацыі. Гэта была першая такая справа, і яна была закрытая 18 жніўня 2009 года, зноў адкрытая 30 лістапада 2009 года, зноў закрытая 30 снежня 2009 года. Пракуратура Мінска паведаміла Воўкаву, што друкаваныя матэрыялы ды іншыя дакументы, канфіскаваныя ў яго падчас следства былі знішчаныя, таму што “яны ўтрымліваюць шкодныя інфармацыю, якая падбухторвае недавер і непавагу да хрысціянскай і мусульманскай рэлігій”. 15 красавіка і 1 ліпеня 2009 года дзяржаўны нацыянальны канал выпусціў у эфір праграму пра *Царкву Аб’яднання*, дзе яна называлася сектай і дзе сцвярджалася, што яна выкарыстоўвае дэструктыўныя метады і віды дзейнасці.

За справаздачны перыяд улады зрабілі шэраг крокаў, каб прымусіць харызматычную царкву “Новае жыццё” (ЦНЖ) пакінуць свой будынак у Мінску (суполка адмовілася выканаць пастанову Вышэйшага гаспадарчага суда аб сваім высяленні з будынку і забараніла любым службовым асобам у ім знаходзіцца). 9 чэрвеня 2010 года начальнік Мінскага гарадскога дэпартаменту аховы навакольнага асяроддзя апавясціў ЦНЖ, што суполку абвінавачваюць у знішчэнні больш як 32 000 квадратных футаў верхняга пласта глебы на сваёй тэрыторыі. ЦНЖ абвінавацілі ў несанкцыянаваным будаўніцтве паркоўкі і дарогі да будынку, а таксама ў забруджванні тэрыторыі нафтапрадуктамі. 6 траўня 2010 года тая самая службовая асоба пагражала пастару ЦНЖ Вечаславу Ганчарэнку пазбаўленнем волі па абвінавачанні ў прычыненні зямлі цяжкай шкоды. Службовая асоба адмаўляла, што стаўленне да ЦНЖ прадузятае, сцвярджаючы, што гэта не адзіная арганізацыя, абвінавачаная ў прычыненні шкоды навакольнаму асяроддзю. 26 сакавіка

2010 года Мінскі гарадскі суд адхіліў апеляцыю ЦНЖ на спагнанне 3000 даляраў (8,75 мільёна рублёў) за прычыненне шкоды навакольнаму асяроддзю і яшчэ 91000 даляраў (263 млн. рублёў) у якасці кампенсацыі за шкоду навакольнаму асяроддзю. (26 лютага 2010 года ў Мінску раённы суд пастанавіў аштрафаваць ЦНЖ на 3000 даляраў ЗША (8,75 млн. рублёў) за забруджванне і загадаў заплаціць 91000 даляраў (263 мільёны рублёў) кампенсацыі за шкоду навакольнаму асяроддзю. У пачатку снежня 2009 года службовыя асобы гарадскіх уладаў, адказныя за экалогію, узялі пробы глебы на грунтовай дарозе, што вядзе да ЦНЖ, і абвінавацілі суполку ў забруджванні тэрыторыі нафтапрадуктамі. Акрамя таго, 8 снежня 2009 года Надзорная калегія Вышэйшага гаспадарчага суда адхіліла апеляцыю ЦНЖ супраць пастановы Мінскага гарадскога гаспадарчага суда ад 7 кастрычніка 2009 года, паводле якой суполка павінна была выселіцца са свайго будынка. 30 верасня 2009 года ў Мінску раённы суд аштрафаваў Ганчарэнку на 150 долараў (420 000 рублёў) за адмову прадаставіць службовым асобам доступ на тэрыторыю ЦНЖ. 9 верасня 2009 года намеснік пракурора раёна абвінаваціў Ганчарэнку ў тым, што ў жніўні 2009 года той не дазволіў уладам праверыць будынак царквы на прадмет захавання правілаў супрацьпажарнай бяспекі.

1 сакавіка 2010 года пастар Ганчарэнка заклікаў прэзідэнта Лукашэнку стварыць камісію для разгляду спрэчкі паміж ЦНЖ і Мінскімі гарадскімі ўладамі. 9 верасня 2009 года ЦНЖ накіравала скаргу ў Камітэт ААН па правах чалавека. 24 жніўня 2009 года суполка распачала бестэрміновае малітоўнае чаванне ў сваіх памяшканнях, каб не дазволіць Мінскай гарадской адміністрацыі авалодаць будынкам. 20 жніўня 2009 года лідэры 50 пратэстанцкіх суполак звярнуліся да Лукашэнкі з просьбай аб адмене пастановаў Мінскіх уладаў, што патрабуюць высялення ЦНЖ. У сваёй заяве рэлігійныя лідэры адзначылі, што ўлады працягваюць пераслед вернікаў-пратэстантаў.

На сваёй прэс-канферэнцыі 15 ліпеня 2009 года ўпаўнаважаны Гуляка выказаў сваю шырокую падтрымку Мінскім уладам у спрэчцы з ЦНЖ. Ён абвясціў, што будынак ЦНЖ не падыходзіць для набажэнстваў і што супольнасць здзейсніла яго пераабсталяванне без дазволу ўладаў.

ЦНЖ таксама выказала свае прэчанні ў дачыненні да інтэрв'ю, што з'явілася на дзяржаўным канале нацыянальнага тэлебачання 24 траўня 2010 года і падчас якога нямецкі лютэранскі пастар Томас Гандаў нібыта вызначыў ЦНЖ як секту. Паводле юрыста ЦНЖ Сяргея Луканіна, Гандаў адмаўляў, што вызначаў царкву як секту. Дзяржаўны тэлеканал не выпусціў у эфір інтэрв'ю на гэтую тэму з Луканіным, якое было запісана 24 траўня 2010 года.

Урад па-ранейшаму адмаўляў маладым вернікам у праве на альтэрнатыўную грамадзянскую службу, гарантаваным у 57-ым артыкуле канстытуцыі.

1 лютага 2010 года ў Мінску суд пастанавіў пазбавіць волі на тры месяцы Івана Міхайлава, сябра месіянскай яўрэйскай суполкі “Новы Запавет”, нібыта за ўхіленне ад абавязковага прызыву. З моманту свайго арышту 15 снежня 2009 года (што адбыўся пасля таго, як ён адмовіўся прыйсці ў прызыўны пункт), Міхайлаў знаходзіўся ў следчым ізалятары. *Міжнародная амністыя* прызнала Міхайлава вязнем сумлення. 9 сакавіка 2010 года Мінскі абласны суд адмяніў прысуд, што прадугледжаў тры месяцы зняволення, і Міхайлава вызвалілі на наступны дзень. 4 траўня 2010 года ў Мінску раённы суд зняў з яго абвінавачанні ва ўхіленні ад вайскавай службы. Апеляцыя з боку пракуратуры на апраўдальны прысуд была адхіленая 15 чэрвеня 2010 года.

6 лістапада 2009 года ў Гомелі суд аштрафаваў Дзмітрыя Смыка, мясцовага прыхажаніна

царквы Сведкаў Іеговы, на 1285 даляраў (3,58 млн. рублёў) па абвінавачанні ва ўхіленні ад прызыву. Смык прасіў накіраваць яго на грамадзянскую службу, спасылаючыся на свае рэлігійныя перакананні. Смык падаваў шматлікія апеляцыі, і 31 траўня 2010 года з яго знялі абвінавачанні ва ўхіленні ад прызыву.

Актывістам ініцыятывы “За свабоду веравызнання” і праваабаронцам Цэнтра прававой трансфармацыі адмовілі ў арэндзе канферэнц-зала ў Мінску для правядзення 27 кастрычніка 2009 года круглага стала для абмеркавання распрацаванага імі альтэрнатыўнага закону аб веравызнанні з рэлігійнымі суполкамі, грамадзянскай супольнасцю ды іншымі зацікаўленымі бакамі.

Прымусовы зварот у веру

Не паступала паведамленняў пра прымусовы зварот у веру.

Паляпшэнні і станоўчыя змены ў сітуацыі з захаваннем свабоды веравызнання

Ад 23 лютага 2010 года ўлады ўвялі адміністрацыйныя санкцыі за нацысцкую прапаганду. Папулярызацыя, публічная дэманстрацыя, вытворчасць і распаўсюд любой нацысцкай сімволікі або атрыбутыкі караюцца значнымі штрафамі і кароткатэрміновым арыштам. Фізічная асоба можа быць аштрафаваная на 120 даляраў (350 000 рублёў), а для юрыдычнай асобы штраф можа складаць да 2400 даляраў (7 млн. рублёў). Больш жорсткімі сталі санкцыі за вытворчасць, распаўсюд і захоўванне экстрэмісцкіх матэрыялаў; у прыватнасці, для фізічных асобаў прадугледжаныя штрафы ў памеры да 600 даляраў (1,75 млн. рублёў) або кароткатэрміновы арышт, а для юрыдычных асобаў - штрафы ў памеры да 6000 даляраў ЗША (17,5 млн. рублёў). Раней выкарыстанне нацысцкай сімволікі антысеміцкімі вандаламі кваліфікавалася як хуліганства.

Праваабаронцы і рэлігійныя дзеячы з асцярожным аптымізмам ўспрынялі папраўкі ў Адміністрацыйны кодэкс, якія ўступілі ў сілу 23 лютага 2010 года. Пасля таго як папраўкі былі прынятыя, 11 сакавіка 2010 года суддзя пастанавіў закрыць справу ў дачыненні да Сведкі Іеговы Максіма Пырачкіна, а кнігі, канфіскаваныя падчас рэйду 6 лютага 2010 года ў прыватным доме, дзе праходзіў несанкцыянаваны рэлігійны сход шасці чалавек, вярнуць Пырачкіну.

У лістападзе 2009 года суд у Слуцку асудзіў дваіх жыхароў горада на чатыры гады абмежавання волі з адтэрміноўкай за крадзеж бронзавай дошкі ды іншай маёмасці праваслаўнага прыхода. Паводле паведамленняў, шкоду ацанілі прыкладна ў 3100 даляраў (9 млн. рублёў).

2 верасня 2009 года ў Гародні пры разглядзе крымінальнай справы раённы суд пастанавіў аштрафаваць мясцовага жыхара на 500 даляраў (1,4 млн. рублёў) за крадзеж абразоў з Сабора Святога Збавіцеля.

1 ліпеня 2009 года пасля шматлікіх зваротаў яўрэйскіх суполак мінскія гарадскія ўлады адкрылі адноўленую мемарыяльную дошку ў памяць пра траіх байцоў антынацысцкага супраціву на тым месцы, дзе іх публічна пакаралі смерцю. Адноўленая дошка ўтрымлівае імя Машы Брускінай, чый удзел і значны ўнёсак у рух супраціву не былі публічна прызнаныя ў савецкі час з-за яе яўрэйскага паходжання.

Раздзел III. Шанаванне грамадствам свабоды веравызнання

У грамадстве былі адзначаныя выпадкі знявагі і дыскрымінацыі па рэлігійных перакананнях, па-ранейшаму існавалі праявы антысемітызму і негатыўнага стаўлення да суполак, што належаць да рэлігійных меншасцяў. Было шырока распаўсюджана пераканне, што за шматлікімі актамі вандалізму (асабліва тымі, аб'ектамі якіх былі яўрэйскія помнікі) стаяць неа-нацысты і што іх дзейнасць скіраваная на распальванне рэлігійнай і этнічнай варожасці.

28 чэрвеня 2010 года ў Віцебску была пашкоджаная статуя Папы Рымскага Яна Паўла II каля Царквы Езуса Міласэрнага. Вандалы зламалі скіпетр і адкалолі ад скульптуры некалькі кавалкаў.

12 лістапада 2009 года ў Магілеве афіцэр раённага аддзялення міліцыі пасля завяршэння крымінальнага расследавання абвясціў, што чалавеку, які ўдарыў нажом праваслаўнага біскупа Магілёўскага і Мсціслаўскага Сафронія падчас службы 23 жніўня 2009 года, пастаўлены дыягназ “паранаідальная шызафрэнія” і загадана прайсці псіхіятрычнае лячэнне. Біскуп Сафроній быў сур'ёзна паранены, праапэраваны і вярнуўся да выканання сваіх абавязкаў у верасні 2009 года.

9 лістапада 2009 года амбасадар Ізраіля ў Беларусі Эдуард Шапіра заклікаў ўлады аднавіць сінагогі, таму што яўрэйскім суполкам "катастрафічна" не хапае малітоўных дамоў. Ён таксама выказаў заклапочанасць з нагоды нежадання ўладаў расследаваць інцыдэнты, скіраваныя на распальванне нацыянальнай нянавісці. Шапіра заклікаў мясцовыя ўлады сачыць за тым, каб чалавечыя парэшткі, знойдзеныя на месцах былых яўрэйскіх могілак, былі перапахаваныя правільна, у адпаведнасці з яўрэйскімі традыцыямі.

Розныя крыніцы паведамлялі пра тое, што дырэктар дзяржаўнай кінастудыі "Беларусьфільм" Уладзімір Замяталін заявіў восенню 2009 года, што паняцце “Халакост” не павінна быць манапалізаванае. Ён спасылаўся на свае папярэднія заўвагі пра тое, што трагедыя беларускага народа падчас Другой сусветнай вайны таксама можна назваць Халакостам.

У кастрычніку 2009 года ўлады ў Ваўкавыску знайшлі на месцы былых яўрэйскіх могілак чалавечыя парэшткі падчас земляных прац па ўсталяванні трубы на паркоўцы, што месціцца непадалёк. Паводле слоў мясцовых актывістаў, рабочыя выраўнялі зямлю і не паведамлілі яўрэйскім суполкам пра інцыдэнт, не звярнуліся да іх па дапамогу ў перапахаванні парэшткаў.

30 жніўня 2009 года ўлады Мазыра аспрэчылі паведамленні пра тое, што ў траўні-ліпені 2009 года на месцы былых яўрэйскіх могілак праводзіліся земляныя працы для замены труб ацяплення. Яны сцвярджалі, што земляныя працы адбываліся за межамі месца могілак і што чалавечыя парэшткі выяўленыя не былі. Аднак работнікі паведамлялі, што яны бачылі чалавечыя косткі і надмагільную пліту.

У ліпені 2009 года яўрэйская суполка ў Пінску неаднаразова выказвала заклапочанасць з нагоды знішчэння гістарычнага Караліна, яўрэйскага квартала ў цэнтры горада. Каралін быў месцам пакланення: там паўстаў хасідызм. Нягледзячы на шматлікія звароты ў Міністэрства культуры, улады разбурылі большасць будынкаў у Караліне, каб пабудаваць аб'екты для мясцовага ўніверсітэта.

У ліпені 2009 года рэдактары апазіцыйнага вэб-сайта *Хартыя'97* атрымалі антысеміцкі ліст з пагрозамі фізічнай расправы пасля таго, як яны размясцілі артыкулы пра дзейнасць *Русского национального единства* ў Беларусі.

Некалькі яўрэйскіх культавых месцаў пацярпелі ад вандалізму цягам справаздачнага перыяду. 9 траўня 2010 года ў Брэсце падчас святкавання Дня перамогі вандалы падпалілі вянкi і кветкі, ускладзеныя да помніка ахвярам Халакосту. З часу свайго ўсталявання ў 1992 годзе помнік шмат разоў станавіўся аб'ектам вандалізму, у прыватнасці, тры гады запар з 2008 года. Папярэднія расследаванні не далі вынікаў, і ніхто з вінаватых не быў прыцягнуты да адказнасці за вандалізм.

8 верасня 2009 года ў сваім адказе яўрэйскай суполцы Камітэт дзяржаўнай бяспекі заявіў, што адмаўляецца распачынаць крымінальныя справы па фактах з'яўлення антысеміцкіх графіці і разглядаць магчымасць іх сувязі з неанацысцкай дзейнасцю. Намеснік старшыні камітэта вызначыў інцыдэнты як хуліганства.

У ліпені 2009 года паступалі паведамленні пра тое, што антысеміцкія графіці і свастыкі з'явіліся на гістарычным будынку на ўскрайку Мінска і на жылым доме ў цэнтры Мінска. У Слуцку вандалы намалявалі свастыку і антысеміцкія лозунгі на помніку яўрэям, забітым нацыстамі ў 1943 годзе. Гэта быў трэці акт вандалізму ў дачыненні да помніка з часу яго ўсталявання ў 2007 годзе, і міліцыя не здолела вызначаць ніводнага падазранага.

Яўрэйская супольнасць па-ранейшаму выказвала занепакоенасць выкарыстаннем паняцця “больш шчыльны славянскі саюз”, якое папулярна сярод нацыяналістычных арганізацый, што дзейнічаюць у краіне, у тым ліку *Русского национального единства*. Лідэры яўрэйскіх суполак заклікалі ўлады да расследавання неанацысцкіх захадаў, спасылаючыся на прыклады вандалізму, антысеміцкіх надпісаў і пагрозаў на адрас грамадзянскай супольнасці і рэлігійных суполак. У параўнанні з папярэднімі справаздачнымі перыядамі быў заўважаны некаторы рух наперад.

На афіцыйным сайце БПЦ Гаўрыіл Беластоцкі, малалетняе дзіця, нібыта забітае яўрэямі каля Гродна ў 1690 годзе, па-ранейшаму ўзгадвалася як святы і пакутнік. Паводле памінальнай малітвы, што чытаецца ва ўгодкі яго смерці, “мужны пакутнік Гаўрыіл выкрыў нячэснасць яўрэяў”.

На працягу сваёй гісторыі Беларусь была месцам і ўзаемадзеяння, і супрацьстаяння беларускага праваслаўя і рымскага каталіцызму; на працягу перыяду, ахопленага гэтай справаздачай, адносіны паміж гэтымі дзвюма дэнамінацыямі палепшыліся.

Раздзел IV. Палітыка ўрада ЗША

Урад ЗША абмяркоўвае пытанні свабоды веравызнання з уладамі ў межах сваёй агульнай палітыкі па абароне правоў чалавека.

Супрацоўнікі амбасады падтрымлівалі сталыя сувязі з прадстаўнікамі рэлігійных груп, сустракаліся для абмеркавання пытанняў свабоды веравызнання ў краіне з грамадзянамі ЗША розных веравызнанняў, якія жылі ў Беларусі або наведвалі яе. Супрацоўнікі амбасады наведвалі некалькі імпрэзаў, што праводзіліся рэлігійнымі суполкамі, у тым ліку цырымоніі адкрыцця культавых помнікаў. Супрацоўнікі амбасады наведвалі царкву “Новае жыццё” ў 2009 і 2010 гадах, каб праверыць інфармацыю пра няспынны ціск на пратэстацкія суполкі і захады супраць іх. Урад Злучаных Штатаў выступаў з асуджэннем выпадкаў антысемітызму і рабіў захады, каб прадухіліць такія праявы, у тым ліку праз

праверку паведамленняў пра выпадкі апаганьвання яўрэйскіх мемарыялаў і могілак. У жніўні 2009 года часовы павераны абмеркаваў пытанні барацьбы з антысемітызмам і маніторынгу рэлігійных правоў з амерыканскімі і мясцовымі прадстаўнікамі саюза саветаў па справах савецкіх яўрэяў. Амбасада звяртала ўвагу на продаж антысеміцкай і ксенафобскай літаратуры, што працягваецца ў крамах і ажыццяўляецца праз дзяржаўную сетку распаўсюду СМІ. Супрацоўнікі палітычнай секцыі абмяркоўвалі парушэнні рэлігійных правоў з абаронцамі свабоды веравызнання, юрыстамі рэлігійных суполак і каардынатарамі ініцыятывы “За свабоду веравызнання”. Ініцыятыва “За свабоду веравызнання” - гэта незарэгістраваная група беларускіх актывістаў грамадзянскай супольнасці, якія імкнуцца да ўмацавання рэлігійнай цярпімасці ды свабоды веравызнання.

Супрацоўнікі амбасады абмяркоўвалі пытанні свабоды веравызнання з прадстаўнікамі іншых замежных дыпламатычных місій, каб прадэманстравалі салідарнасць з іх працай, скіраванай на падтрымку свабоды веравызнання.